

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

108. An possit Sacerdos incipere Missam vna hora integra post meridiem sine priuilegio, & causa? Et notatur, posse aliquando differi Missam vsque ad horam nonam: & primò facere possunt Religiosi, non ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

RESOL. CV.

An Sacerdos, paulo post meridiem possit Missam dicere? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 105.

§. 1. Tempus legitimum celebrandi est antemeridianum, ita vt ante meridiem inchoari debeat Sacrum, & sic negatiue quidam respondit in casu contingenti ad dubium presentis resolutionis. 2. Verum ego contrarium docui, per ea que adducit Ioannes Prapostitus in 3. part. D. Thom. q. 83. art. 2. dub. 4. n. 143. vbi sic ait: Plures recentiores norant nos non debere esse magnopere anxios de meridia, sed paulo post meridiem posse Sacrum celebrari, quia res hęc moralis, quę non est lege determinata, non definitur termino indiuisibili ex ipsa consuetudine, & parum reputatur pro nihilo. Sic ille.

RESOL. CVI.

An quis licite possit dicere Missam vsque ad primam horam post meridiem?

Et non est dubitandum, quod ratione itineris possit Missa celebrari ad primam horam post meridiem; & in solemnibus Festis quando officium finitur ad horam secundam, in ea possit Missa inchoari, vt populus, vel pars populi audiat in illa hora Missam. Ex part. 5. tract. 13. Ref. 7.

§. 1. Dicam quid sentiat Philippus de la Cruz in su Norte de Confesores, tr. 10. §. 3. corol. 2. fol. mibi 161. vbi sic ait: Halta medio dia, que son las doze se puede dezir Missa sin opinion. Lo que haze dificultad es saber si se puede dezir Missa despues de ellas, y no comprehendemos los Obispos, Patriarcas, Arçobispos que pueden dezir Missa antes de amanecer, y despues de medio dia, y dar licencia para dezir Missa a esta hora, y antes que amanezca, y de noche por alguna causa de necesidad, segun lo tiene Paludano, y san Antonio, y lo que por epiqueya sin licencia del Obispo interueniendo alguna necesidad celebran en los dichos tiempos, como lo resuelue Nauarro: No hablamos tampoco de quando ay alguna fiesta principal, y se acaba el Officio a la dos, se puede dezir Missa porque no queda el pueblo, de parte del fin oyra. O quando alguna camina que podra llegando cerca de la vna dezir Missa, como no sea despues, segun lo tiene Manuel Rodriguez. Supuesto lo dicho podrase dezir Missa dadas las doze, hasta la vna sin exceder mas. Assi lo vemos puesto en vfo, y que los Pontifices lo venzy los Obispos aquien es de officio les compete su dispensacion, no hablan sino que lo permiten, y puesto que no hemos de andar midiendo los tiempos, y no consistir in diuisibiles, y que los relojes no siempre andan vniformes, antes siempre sucede vnos andar media hora antes, o despues de otros, y assi serā quedando el vltimo las doze, a la media hora despues del primero vendra a ser, que respo del vltimo, aunque la Missa se diga a la vna, serā en orden al primero relogo las doze y media. Non obstante esta razon, sino por las antecedentes se puede dezir generalmente hasta la vna, y si de aqui se excediese el Sacerdote peccaria mortalmente. Hęc ille, qui magis ample loquitur, quam Ioannes Prapostitus; quem citauit in 4. pr. 4. ref. 105. Sed contrariam sententiam docent communiter Doctores.

Tom. I I.

RESOL. CVII.

An in prohibitione celebrandi post meridiem detur paruitas materia? Ex part. 5. tr. 5. Ref. 58.

§. 1. Hanc questionem, me citato in tract. de celebrat. Miss. resol. 34. pertractat P. Lugo de Sacram. Euchar. disp. 20. sect. 1. n. 37. & dicit tempus prohibitionis ne celebretur post meridiem, non esse accipiendum mathematicę, sed moraliter. Vnde aliqui dicunt posse tertia parte horę post meridiem inchoari Missam. Alij extendunt ad semihoram, alij ad tres ferę quadrantes, alij ad horam non integram. Verum ipse Lugo non excusat ita celebrantes propter paruitatem materiae, sed quia quod intra illum terminum fit, reuera intra debitum terminum & tempus fit obligationis. Sed Bonacina de Sacram. disp. 4. quęst. vlt. punct. 9. n. 9. videtur supradictos exulare ratione paruitatis materiae, ex exemplo quod adducit de laborantibus in diebus festiuis: sic enim asserit: Mihi via incedenti ad peccatum mortale videtur requiri spatium trium quadrantum, vel etiam horę, sicut enim spatium horę sufficit ad contrahendum mortale peccatum, quoties opera seruilia in die festo exercentur; ita si quis per horam post meridiem non perficiat Missam, non videtur a mortali excusandus p̄tacia iusta causa. Ita ille.

2. RESOL. LVIII. pag. 158. in fine resol. adde: Et idem videtur docere Fagund. pr. 1. lib. 3. c. 18. n. 6. vbi videtur agnoscere paruitatem materiae ex parte temporis in celebratione Missę; nam postquam dixit esse peccatum mortale notabiliter ante auroram sacrificare, subdit. Videndum nunc est, quęnam sit ista notabilitas, vt inde mortale, vel non mortale colligamus. Et adducit Azorium tom. 1. lib. 10. c. 25. q. 6. dicentem; tertiam partem horę esse tempus notabile ante lucem, & sufficere ad peccatum mortale. Et Henric. lib. 9. c. 14. n. 5. in fine, dicentem dimidium horę ante lucem sufficere ad peccatum mortale, quam sententiam ipse Fagundez sequitur, vnde videtur indicare minus spatium temporis sufficere ad peccatum veniale, non ad mortale. Sed circa presentem questionem ne deferas videre vbi supra Lugum inter Theologos nostri temporis nemini secundum.

Que hic est supra Resol. 104. & in multis aliis eius primę not.

Sup. hoc supra in Ref. 101. §. 1. & 2. & in Resol. 103. §. Sed his ad lin. 7. & in tom. 9. tr. 7. Ref. 49. §. Etenim, & seqq.

RESOL. CVIII.

An possit Sacerdos incipere Missam vna hora integra post meridiem sine privilegio, & causa?

Et notatur posse aliquando differri Missam vsque ad horam Nonam, & primo hoc facere possunt Religiosi, non tamen absolute, sed ratione itineris, vel ex alia iusta causa.

Secundo an in funere Regis, aut Principis possit Missa incipi ante meridiem, & protrahi vsque ad Vesperas, vel Nonam, vel quartam horam post meridiem: & quando Episcopus sacros celebrat Ordines, tunc enim licitum est incipere Missam post Vesperas, aut Nonam si actus Ordinis ante meridiem captus est, eademque ratio est in Sabbatho Sancto.

Tertio ratione itineris, aut alterius necessitatis, an possit inchoari Missa a quolibet Sacerdote vna hora post meridiem.

Et tandem queritur, an si Sacerdos in casu sibi non concesso celebraret duas, vel tres horas post meridiem, & aliquis audiret ealem Missam, an ille satisfaceret precepto de audienda Missa in die festo?

Et quo quis potest deducere quoddam absurdum, sed dissoluitur, videlicet, an quis possit satisfacere precepto

Fcepto

cepto audiendi Missam pro die Dominica, si in ipsa Dominica audiret Missam, quae in Capella Papali dicitur ante mediam noctem, quando dies Natalis Domini incidit in Feria II. Ex part. 10. tract. 12. & Misc. 2. Ref. 22.

Sup. hoc quous non tamplene, & absolute, lege tamen si placet doctrinam quatuor prae- ritarum Ref. & aliarum carum primarum annotationum.

§. 1. Negatiue respondet Tamburinus *Opusc. de Sacram. Missae, lib. 1. cap. 6. §. 4. n. 22.* Opatonius *de sacram. tract. de Eucharist. disput. 1. r. 9. 2. n. 2.* Franciscus de Nigro *in Addit. ad Ruyz part. 6. An- mad. 2. q. 10.* Hieronymus Garcias *in summa tract. 3. diffc. 8. dub. 1. punct. 1. n. 12.* quod confirmatur ex pri- uilegio Gregorij XIII. quod adducit Amicus *in Cur. Theol. tom. 7. disp. 33. sect. 12. n. 329.* nempe, posse Pa- tres Societatis per vnam horam incipere Missam post meridiem. Ergo sine priuilegio apparet hoc non esse licitum. Quod etiam confirmatur ex auctoritate Do- ctorum, quos citat, & sequitur Castrus Palaus *tom. 4. tract. 22. punct. 7. n. 14.* nempe, ex recepta consuetudi- ne, posse vna hora post meridiem Missam inchoari, quando in die festo ratione itineris, aut alterius ne- cessitatis inchoari non potuit. Ergo non erit licitum praeter hos casus.

2. Verum, his non obstantibus, affirmatiuam sententiam docet P. Leandrus *de sacram. tom. 2. tr. 8. disp. 6. q. 11.* ubi tenet, Missam posse incipi vna hora integra post meridiem: & testatur de communi vsu, & praxi Clericorum. Et idem Martinus de San Iosephi *in monit. Confessar. tom. 1. lib. 1. tract. 14. Euchar. tom. 13.* sic ait: [Y aun sin priuilegio, ni causa alguna, me parece que podran decir Missa qualesquiera Sacer- dotes a la vna del dia, porque assi esta puesto en co- stumbre, que ha preualecido contra la ley: y en Ma- drid he oydo tanen en Missa despues de la vna y me- dia del dia.] Ita ille.

3. Nota tamen, posse aliquando differri Missam vsque ad horam nonam. Et primo hoc facere possunt Religiosi ex priuilegio, non tamen absolute, sed ratione itineris, vel ex alia iusta causa, vt docet me citato, Dicaillius *de sacram. tom. 1. tract. 5. disp. 4. dub. 5. num. 84.* & me citato, Aueria *de sacram. Euchar. q. 11. sect. 5.* & alij. Secundo, in funere Regis, aut Principis potest Missa incipi ante meridiem, & protrahi vsque ad Vesperam, vel Nonam, Henriquez *lib. 9. c. 14. num. 6. litt. A.* dicit, ita practicum fuisse Salmanti- cae in funere Regum, & finitam Missam hora 4. post meridiem. Fagundez *praecept. 1. lib. 3. c. 17. n. 19.* Quid id ipsum dicendum putat, quando Episcopus Sacros celebrat Ordines, tunc enim licitum est incipere Missam post Vesperas, aut Nonam, si actus Ordinationis ante meridiem coeptus est; & ob eandem ratio- nem poterit in Sabbatho Sancto incipi longe post meridiem Missa ob longum officium Ecclesiasticum, vt docent ipsi Doctores cum Nauarro *de orat. noct. 3. n. 244.* Tertio, certum est ex Suar. Rodriguez, & alijs, vt notat Dicaillius *ubi supra n. 76. & 82.* posse vna hora post Meridiem Missam inchoari a quolibet Sa- cerdote, quando in die festo ratione itineris, aut alterius necessitatis inchoari non potuit, & hoc ex recepta consuetudine, vt cum alijs obseruat Castrus Palaus *tom. 4. tract. 22. punct. 7. n. 4.*

4. Sed difficultas est, an Sacerdos in casu non si- bi permisso celebraret Missam duas, vel tres horas post meridiem, & aliquis audiret talem Missam, iste satisfaceret praeccepto? & negatiue videtur responde- re Pasqualigus, *decis. 311. num. 8.* quia praecceptum audiendi Missam videtur subordinatum praeccepto non celebrandi transacta tali hora diei: atque adeo videtur obligare ad audiendam Missam intra illud tempus, intra quod de iure communi potest celebra- ri, atque adeo nisi audiat, non satisfacit praeccepto.

Sup. hoc supra in Ref. 104. cursim in fine, & in Refol. 106. etiam breui- ter ad me- dium, & in- fra in Refol. 146. §. Supra dictam in fi- ne.

Verum illum impugnat Leandrus *de Praecceptis Eccle- siae, tract. 2. disp. 1. q. 26.* quia praecceptum sanctificandi Festa, quod includit abstinentiam ab opere seruilij, & auditionem Missae incipit a media nocte, & desi- nit in mediam noctem: Ergo, qui quacumque hora harum viginti quatuor audierit Missam, dummodo pro illa die dicatur, praeccepto illius satisfacet. Nec obstat, quod praecceptum audiendi Missam coarctetur ad tempus praescriptum a iure communi pro celebra- tione. Vnde dicendum esset, quod si aliquis induceret Sacerdotem ad dicendam Missam duas, vel tres horas post meridiem; peccaret vtrique, sed satisfaceret praeccepto audiendi Sacrum. At quicquid sit de hoc certum est, quod qui extra tempus praescriptum a iure audiret Missam, quae diceretur vel confiteretur, vel ex dispensatione, aut priuilegio, certum est, inquam, quod is satisfaceret obligationi audiendi Missam.

5. Nec supradictis obstat, quod ex sententia Leandri sequeretur, quemlibet satisfacere praeccepto audiendi Missam, si in die Dominica audiret Missam, quae in Capella Papali dicitur ante mediam noctem, si Natiuitas Domini incidereit Feria secunda: Sed hoc dicere videtur absurdum: Ergo. Respondet enim, audientem talem Missam non satisfacere praeccepto: Primo, quia, vt docet Cardinalis Lugo *de Eucharist. disput. 15. sect. 3. num. 56.* & alij, illa Missa non dicitur in die Dominica, sed in die Ferie secunda Natiuitatis, quae aliquantulum anticipatur a Para- pro illo loco. Sed cum haec opinio non placeat Per- Dicaillio, *ubi supra tract. 4. disp. 9. dub. 17. num. 42.* idem idem ipse obseruat, intra diem solemnitate Ecclesie stica non omnia munia, seu actiones, & functiones, quae in tali die permittuntur, aut requiruntur quouis tempore, seu hora illius diei esse licita, aut per- missa, sed aliqua in quibusdam horis, alia in alijs. Sic videmus Sacrum (excepto die Natiuitatis) non posse dici sine priuilegio tempore nocturno, sed tantum sub aurora vsque ad meridiem, aut aliquanto post, plus minusve, iuxta varias sententias. Praeterea, vt recte notat Thom. Sanchez *Confessorum Moralium lib. 7. cap. 2.* licet quoad contractus, & alia huiusmodi, dies incipiat a media nocte; tamen quantum ad Officium Diuinum, & celebrandum Eccle- siasticas Solemnitates, incipiat dies a Vesperis. Pro qua sententia refert D. Thomam *Quolibet 5. or. 2. in corpore*, Caietanum *verb. Hora*, & alios Doctores. Nihilominus non omnes Horae Canonice dici possunt post Vesperas, & Completorium, sed tantum Matutinum, & Laudes; Prima vero, Tertia, Sexta, & Nona non nisi saltem post mediam noctem, secundo speciali priuilegio. Atque hac ratione dicendum est de Missa, non posse dici post Vesperas, sed postea sub Auroram; quia pro eo genere celebritatis est deter- minata quaedam temporis latitudo: non quia non- dum sumus intra diem Festiuitatis Ecclesiasticae, ita vt si per nefas diceretur Sacrum, non diceretur intra Festum, cum iam sumus in illo; sed quia intra ipsam diem non sumus in horis legitimis ad id faciendum. Vnde, si Pontifex dispenseret, vt per aliquas horas al- quando anticipetur, vel postponatur Missa; non con- fetur dispensasse, vt dicatur extra diem, indulgendo vt possit prius, vel postea celebrari. Iuxta hanc ergo doctrinam dicendum est, Pontificem pro Sacello suo de quo agimus, dispensare, vt Sacrum celebraret ante mediam noctem pro solemnitate Natiuitatis; illud tamen Sacrum spectat ad diem Natiuitatis, quae anticipetur dies Ecclesiastica festi Natiuitatis, quae a Vesperis iam incipit; sed quia permittit, aut pot- re mandat, vt tale Sacrum dicatur ante horas fol- tas in alijs diebus: (hoc enim vbique gentium fit illa

illa nocte celebrando statim post mediam noctem) sed etiam ante horam solitam in cæteris Ecclesiis pro illa nocte; & vt hoc fiat dispensat in ieiunio seruati solito, vt possit Cardinalis celebrare. Hucusque Dicastillo; Ex quibus patet responsio ad argumentum adductum contra doctrinam Leandri.

6. Negandum est enim, si Vigilia Natiuitatis venerit in Dominica, per illam Missam impleri præceptum Missæ audiendæ in Dominica; tum quia eo ipso, quod Pontifex illam Missam non computet pro Dominica; sed pro sequenti Festiuitate, censetur non approbare illam Missam pro præcepto Dominicæ; tum quia eò ipso, quod Ecclesia determinat tempus intrà quod possint dici Missæ Dominicæ, vel Festi colendi, censetur consequenter velle, vt non in alio tempore differatur Missæ auditio, præsertim si Missa alterius temporis non computetur in Ecclesia pro illa die, sed pro die altera quæ in aliquibus horis communicat cum precedenti quoad aliquas functiones, non verò quoad Missam. Dicendum est itaque cum *Patre Leandro*, aliquem adimplere præceptum audiendi Missam, si audierit Sacram celebratum post duas, vel tres horas post meridiem: nam licet Sacerdotes sic celebrantes peccarent, Audientes tamen illam Missam satisfacerent præcepto.

RESOL. CIX.

An Regulares possint vigore priuilegiorum celebrare ex ista causa vsque ad horam Nonam inclusiue? Et in textu huius Resolutionis assignantur aliqua causa ista pro hoc faciendo.

Sed queritur, an dicta priuilegia per Concilium Tridentinum sess. 22. sint reuocata? Ex p. 10. tr. 15. & Misc. 5. Ref. 27.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Tamburinus, *opusc. de Sacrif. Missæ, lib. 1. c. 6. §. 4. n. 24.* ex concessione Eugenij IV. facta Congregationi Sanctæ Iustitiæ, & postea n. 25. subdit: Iustam autem causam iudico quodlibet impedimentum quo quis propter rationem alicuius momenti non potest antea Missam incipere. Dico (alicuius momenti) si quidem non sufficit solum vt non commodius celebret, nec ex eo, quod tardius de lecto per segnitiam exsurrexeris, nec vt stipem cum ea non indigeas lucrari valeas, &c. è contra sufficit, præter iter faciendum infirma valetudo quo tardius cogaris de lecto, vel è lecto exire, studium necessarium ad concionem vel simile, si post Missam illi studio vacare non possis, negotium alicuius momenti, quod differri non potest, multitudo confessionum, si post Missam illis satisfacere non valeat, imò, & elemosyna, qua ad victum indigeas, & his non ab familia potius morali iudicio, quàm certa regula definienda. Semper ergo præ oculis habendum erit; debere intercedere aliquam necessitatem, nec quidem maximam, cum simus in priuilegiis, quæ in nullis sunt præiudicio, nec verò modicam, cum simus in re non leui. Ita ille.

2. Nota tamen, quod P. Lezana in *Summa tom. 1. cap. 21. n. 2.* putat hodie non valere hoc priuilegium, quod etiam docet Panuinus in *priuileg. maxim. tom. 1. Constit. omnia, Pij V. §. 7. n. 19.* & Naldus *ver. Missa num. 30.* quia Pius reuocauit omnia priuilegia Regularibus ad id concessa, quam Constitutionem, refert Naldus *vbi supra.*

3. Sed his non obstantibus ego sententiam Patris Tamburini ante ipsum docui, quam postea tenent me citato Cardinalis Lugo *de Sacram. Euchar. d. 20. sess. 1. n. 42.* & me citato Leandrus *de Sacram. Pan. 2. Tom. 1. I.*

tract. 8. disp. 6. q. 10. & me citato Martin. de S. Ioseph. in *Mon. Confess. tom. 1. lib. 1. tract. 14. de Euchar. n. 14.* quam iterum nunc magis explico & declaro.

4. Dico itaque ex dicto Priuilegio Eugenij IV. posse Regulares ratione itineris, & ex iusta causa differre Missam vsque ad tres horas post meridiem, quod etiam non est vniuersaliter verum, sed in æquinoctio, nam in solstitio hyemali noua hora attingit solum ad secundam post meridiem cum quadrante; in solstitio autem æstiuo vsque ad horam tertiam post meridiem cum tribus quadrantibus.

5. Non esse verò reuocatum dictum priuilegium Eugenij IV. patet ex his, quæ docui alibi, & me citato docet Cardinalis Lugo, *vbi supra, n. 29.* qui loquens de quodam simili priuilegio sic ait: Circa illud tamen dubitari potest. An sit reuocatum per Concilium Tridentinum, sess. 22. secreto de euitandis in celebratione Missæ. Nam Fagundez *vbi supra, n. 3.* cum aliis dicit esse reuocata ibi omnia eiusmodi priuilegia, quia mirum Concilium inter alia prohibet ne Sacerdotes aliis, quàm debitis horis celebrent, & in fine addit, non obstantibus priuilegiis, ac consuetudinibus quibuscunque. Ita Cardin. Lugo, & tandem pro hac sententia alibi adduxi doctum Dicastillum *de Sacram. tom. 1. r. 5. disp. 4. dnb. 4. n. 68. qui n. 70.* explicat Bullam Pij V. & n. 71. hæc addit: mihi persuadeo nostrum Suarium grauioribus fortasse occupatum studiis non legisse, aut non satis attentè prædictum motum proprium Pij V. quem si legisset, proculdubio non dixisset. Pius V. speciali quodam motu proprio vetuit omnes nocturnas, vel matutinas Missas.

Alibi supra in Ref. 102. §. Sed quidquid. sed lege eam per totam, sicut etiam Ref. 103. & infra ex Ref. seq. §. 1. in fine, & §. Sed hanc.

Alibi in Ref. 2. not. præterita; §. Sed his, ad lin. 3. & in Ref. 3. §. Idem etiam.

RESOL. CX.

An Regulares possint dicere Missas vsque ad horam Nonam?

Et quid de alio priuilegio Leonis X. dicendi Missam statim post mediam noctem? Ex part. 1. tract. 2. & Misc. 2. Ref. 2.

§. 1. **H**oc dubium pertractat Brantius *part. 2. tr. 8. cap. 1. propos. 3.* & respondet affirmatiue ex priuilegio speciali, ac primò ex concessione Leonis X. in præcedenti propositione præcitata huius tenoris. Concessit vt de licentia suorum Superiorum possint celebrare post meridiem, præsertim diebus quando est de audienda Missa præceptum, & quando fratres debent ambulare, seu de via veniunt, & non possunt ante meridiem applicare ad locum, vbi commodè possunt Missam audire, vel honestè celebrare. Secundò, ex concessione Sixti IV. facta etiam Minoribus, quam refert Christoph. *à cap. font. post Collectorem priuileg. Mendic. in suo compend. priuileg. verb. celebratio Minorum §. 6.* his verbis; concessit quod Fratres Minoris obseruantie Sacerdotes, possint causa necessitatis post horam statutam ab Ecclesia celebrare: verum cum hæc duæ concessiones in aliquo deficiant; Primò, in hoc, quod tempus non determinat, sed indeterminatum relinquit, nec quidquam Regularibus concedit, nisi cum licentia Superiorum; Secundò, quod etiam tempus non determinet, cum inter Doctores sit diuersitas opinionum, quod tempus sit statutum ab Ecclesia ad Missas legitime celebrandas, sique limitata per casum necessitatis, ea propter ad alias concessiones procedendum est. Probatum ergo tertid ex concessione Innocentij VIII. relata ab eodem Christoph. *post collect. priuileg. Mendic. in citatis compend. & verbo §. 7. & 9.* Concessit Fratribus Ordinis Prædicatorum Congregationis Hispaniæ reformatis, quod possint celebrare Missam per horam post meridiem,

Sup. hoc sed minus ample supra in Ref. 103. §. Sed his. cursum in fine, & in Refol. 104. §. vlt. & in Refol. 108. §. Nota. & in Refol. 109.